

משרד הדואר

פעולות הביקורת

נערכה ביקורת במחלקת הכספים והחשבונות, בשירותי הדואר ובשירותי הטלפון. במחלקת המשק נערכה בדיקה מינהלית ובמיוחד נבדק הניהול של נכסי דנידי ודלא נידי.

בדיקת שירותים. בחודשים ספטמבר–אוקטובר 1962 נערכה בדיקה מיוחדת, שמטרתה הייתה לעמוד על היקפם וטיבם של השירותים הניתנים על ידי משרד הדואר במקומות קטנים ומרוחקים ממרכזי האוכלוסייה. נעשו סיורים ביישובים לאורך הגבול הצפוני והמזרחי של המדינה וביישובים הקרובים לגבול רצועת עזה. הסיורים הקיפו 30 מקומות, שרובם יישובי ספר קטנים או מרכזי התיישבות חדשה. במקומות אלה נבדקו: הקשר הטלפוני של היישובים עם יתר חלקי הארץ; שירותי המכתבים, המברקים והחבילות; שירותי בנק הדואר, דהיינו קבלת כספים וביצוע תשלומים באמצעות הבנק; ונוחיות השירותים לתושבי המקום. משרד הדואר מקיים שירותים אף במקומות קטנים ומרוחקים באמצעות קווי הדואר הנע. נבקע, ששירותים אלה הם סדירים ומבוצעים בדרך כלל בצורה המשביעה רצון; לא נשמעו תלונות רציניות מתושבי היישובים עליהם. במידה שנקבעו אי אלה מגרעות — במיוחד בתחום הקשר הטלפוני של היישובים ובטיב השירותים של הדואר הנע ביום שישי — הן הובאו לידיעת משרד הדואר המטפל בתיקונן.

משק הדואר

במחלקת המשק של הדואר מרוכזים הניהול של נכסי דנידי, נכסי דלא נידי ומאגר הרכב של משרד הדואר. ההוצאות של המחלקה הסתכמו בשנת הכספים 1961/62 בסך 1,392,940 ל"י, מהם 1,001,065 ל"י הוצאות מינהליות, שכוסו בדרך הפחתה מתקציבי יחידות הדואר, שקיבלו שירותים ממחלקת המשק. היתרה בסך 391,875 ל"י הוצאה לרכישת כלי רכב בעד השירותים השונים של משרד הדואר. המחלקה העסיקה 117 עובדים.

בתקופה מאי–נובמבר 1962 נערכה ביקורת על הפעולות של מחלקת המשק הכרוכות בניהול נכסי דנידי ובניהול נכסי דלא נידי. לגבי נכסי דנידי התרכזה הביקורת בארגונים ובניהולם של מחסני הדואר ובפיקוח על תנועת המלאי במחסנים ועל המצאי (האינוונטר) שביחידות הדואר; בתחום של נכסי דלא נידי על הטיפול ברכישת מגרשים, בהקמה ובשכירה של בניינים, ברישום האובייקטים ובהחזקתם.

1. ניהול נכסי דנידי

ערך הסחורות במחסני הדואר הגיע ביום 31.3.1962 ל-23.1 מליון ל"י בקירוב לעומת 13.2 מליון ל"י בקירוב ביום 31.3.1961. גידול זה קשור בעיקר בתכנית להרחבת רשת הטלפונים.

חלוקת המחסנים

משרד הדואר מקיים מחסנים בכל אחת משלוש הערים הגדולות. מתפקדים של המחסנים לשרת את יחידות הדואר שבמחוזם באחסנה ובאספקה של טובין לצורכיהן השוטפים.

האחסון של ציוד טלפון ורדיו ושל חלקי חילוף למכוניות בהיקף ארצי מרוכז במחסני תל אביב. במחסני חיפה מרוכז האחסון של ציוד משרדי כללי לרבות דברי דפוס.

בעוד שהאחסון הכל-ארצי של הציוד הטכני בתל אביב הוכיח את עצמו כהסדר מניח את הדעת, לא כן ריכוז הציוד המשרדי הכללי בחיפה. רוב היחידות הצורכות נמצאות באזורי המרכז והדרום של הארץ, וחלק ניכר מהספקים, ביניהם המדפים הממשלתי, נמצא באזורים אלה. כתוצאה מכך מביא ההסדר הנוכחי של הריכוז בחיפה לטלטול של הציוד המשרדי הכללי ממרכז הארץ צפונה וחזרה.

בחיפה קיים מחסן נפרד המשרת את בית המלאכה של הדואר בלבד והמשוכן באחד המבנים של בית המלאכה. קיום ארגוני נפרד של מחסן זה אינו מוצדק מבחינת חסכון וניצול יעיל של כוח אדם, ורצוי היה שגם בית המלאכה יקבל את האספקה הדרושה לו במישרין מהמחסן המחוזי.

משרד הדואר עוסק כעת בהכנת הסדרים, שבכוונתו להפעילם בהתחלת שנת הכספים הבאה. הסדרים אלה הם: אספקה ישירה של ציוד משרדי כללי, במידת האפשר, מהספקים ליחידות הצורכות; העברת האחסון של דברי הדפוס למרכז הארץ; חיסול המחסן הנפרד בחיפה ומתן אספקה לבית המלאכה במישרין מהמחסן המחוזי.

תנאי האחסון והבטיחות

הציוד הרב הנרכש על ידי הדואר דורש בחלקו אחסון נאות במבנים סגורים. בתל אביב ובחיפה הוחזקו כמויות גדולות של ציוד רגיש תחת סככות ואפילו תחת כיפת השמים, משום שלא נמצא להן מקום אחסון במבנים. בירושלים המצב הירוד של מבני המחסנים לא איפשר ניצול מלא ויעיל של מקום האחסון שבהם. כמויות של ציוד, במיוחד תופי כבלים ועמודי עץ, הוחזקו בשלוש הערים במגרשים בלתי מגודרים. סמוך למקומות האחסון של ציוד רב ערך הצטברו כמויות גדולות של פסולת נייר ועץ, המהווים סכנה חמורה להתלקחות.

בחודשים האחרונים ננקטו צעדים לשיפור תנאי האחסון, כגון שכירת מבנים לאחסון של ציוד רגיש בתל אביב, רכישת מגרשים וגידור שטחים פתוחים, בהם מצוי ציוד. משרד הדואר גם הכניס להצעת התקציב לשנת 1963/64 סכום ניכר להקמת מבני אחסון חדשים.

רישום, דיווח והתאמה

רישום תנועת המלאי נעשה בשלושה מקומות: במחסנים נרשמת התנועה הכמותית של הסחורות המנופקות עם ניפוקן, ושל הסחורות הנכנסות ברוב המקרים עם פירוקן וסידורן. במדור החשבונות של מחלקת המשק נרשמת התנועה הכמותית של הסחורות וערכן הכספי לאחר קבלת שוברי הכניסה והיציאה מהמחסנים. במחלקת הכספים והחשבונות של משרד הדואר נרשם רק הערך הכספי של הסחורות הנכנסות והיוצאות על סמך דו"חות חודשיים של מחלקת המשק. מהנדסי המחוז מקבלים ממחלקת המשק כל כמה ימים רשימות מפורטות של כמות הסחורות, שסופקו להם מהמחסנים, ושל ערכן הכספי, ורשימות אלה משמשות בסיס לחיוב חשבונות הלקוחות בעד עבודות, שהדואר מבצע על חשבונם. במחלקת הכספים והחשבונות של משרד הדואר מתנהל גם חשבון מעבר בשם "סחורות בדרך", בו נרשמים כל התשלומים, הנעשים בעבור סחורות יבוא, שהגיעו ארצה. חשבון זה מתחלף, כשמחייבים את חשבון המחסנים עם קבלת הדיווח על הכנסת הסחורות למחסן.

ניתוח חשבון "סחורות בדרך" העלה פיגורים ניכרים ברישום של סחורות. נכנסות במחסנים. פיגורים אלה גרמו, שבעד סחורות בשווי של יותר ממליון לירות, שנתקבלו במחסנים בתקופה מאי 1961—יוני 1962, לא נתקבלו במדור החשבונות של מחלקת המשק עד זמן הבדיקה, אוגוסט 1962, שוברי הכניסה; כתוצאה מכך לא נרשם הערך של סחורות אלה לא בחשבונות המלאי של מחלקת המשק ולא במחלקת הכספים והחשבונות. גם במדור החשבונות של מחלקת המשק נקבעו פיגורים של חודשים אחדים: ברישום תנועת המלאי, בקביעת ערכו ובדיווח למחלקת הכספים והחשבונות של משרד הדואר ולמהנדסי המחוז. הפיגורים במחלקת המשק גרמו איחורים בניהול החשבונות ובעדכונם במחלקת הכספים והחשבונות של הדואר וכן בעריכת החשבונות ללקוחות הדואר. בהתאמות החשבונות בין מחלקת המשק ובין מחלקת הכספים והחשבונות נמצאו סכומים התלויים ועומדים זה שנים אחדות, מהם מחודש דצמבר 1958, שעוד לא ביררו אותם.

כדי להתגבר על הקשיים ברישום המלאי ובדיווח על תנועתו, הנובעים מההיקף הגדול של העבודה הלבדית הכרוכה בכך, התחיל משרד הדואר בהפעלה הדרגתית של שיטת מיכון לרישום ולדיווח במחלקת המשק. נוסף על כך נקטה מחלקת המשק צעדים לתיקון הליקויים, שהביקורת הצביעה עליהם, על ידי חיסול הפיגורים ברישום המלאי ובעדכון החשבונות ועל ידי החשת הבירורים וההתאמות בינה לבין מחלקת הכספים והחשבונות.

סימול הפריטים

במחלקת המשק מטפלים בעשרות אלפי פריטים. כדי להקל את הרישום והזיהוי של כל פריט ופריט הונהג מתן סמל לכל אחד מהפריטים המוחזקים במחסנים. הביקורת העלתה, שלא הונהגה מערכת סימול אחידה בכל מחסני הדואר, כך שלאותו פריט ניתן סמל שונה בכל מחסן. כתוצאה מכך אין באפשרות מחלקת המשק לקבוע, אלא במאמץ מיוחד, את הכמות והערך של כל פריט בהיקף ארצי; יש צורך לזהות כל פריט על סמך תיאורו המילולי בעת ההעברות התכופות של הפריטים ממחסן למחסן, ובמקרה של אי דיוק בתיאור המילולי נפתחים באותו מחסן כרטיסים כפולים.

מכסות המלאי

כדי שהמחסנים יוכלו לספק את הדרוש מצד אחד וכדי שלא יצטבר בהם מלאי מיותר, על המחסנאים לדאוג לכך, בהתאם להוראות התכ"ם (תקנות כספים ומשק) של האוצר, שכמויות הפריטים יהיו בגבולות המכסות המאכסימליות והמינימאליות הנקבעות באישורו של האפסנאי. על המחסנאים להודיע מיד למנהל מחלקת המשק על כל שינוי בכמויות המביא לידי כך, שהמלאי הוא למטה מהמכסות הקבועות או מעל להן, כדי שידאג להזמנת סחורות, מכירתן או העברתן למחסנים אחרים.

בדיקת הכרטיסיות במדור החשבונות של מחלקת המשק ובמחסנים השונים של הדואר העלתה, שברוב הגדול של הכרטיסים לא נקבעו המכסות המאכסימליות והמינימאליות, דבר זה מהווה אחד הגורמים להזמנת סחורות ללא צורך מצד אחד ולמחסור בלתי צפוי במלאי מצד אחר. אמנם, עקב הקצב המהיר של הפיתוח, עשויים הצרכים להשתנות ולהכביד על ידי כך על קביעת המכסות; בכל זאת קיימת האפשרות לקבוע אותן מזמן לזמן בהתאם לתכניות הפיתוח.

החזקת מלאי ללא תנועה

במחסני הדואר מוחזקות כמויות גדולות של טובין, שנמצאו ללא תנועה או שתנועתם הייתה איטית ביותר במשך תקופה ארוכה. בין טובין אלה נמצא ציוד למרכזי טלפון, שנרכש בשנת 1954 ועדיין מונח בחלקו הגדול בארגזים במחסני הדואר בתל אביב ובחיפה, וגם ציוד הנדסי אחר, שנרכש לפני שנים רבות ונוצל רק בחלקו הקטן. ההון, שהושקע ברכישת טובין, שלא נוצלו במשך שנים, מגיע ל-1.5 מליון ל"י בקירוב.

מן הראוי היה לבחון לעתים מזומנות את המלאי הקיים ולסווג אותו לקבוצות: מלאי המיועד לצריכה השוטפת או לתכניות לטווח ארוך, מלאי שאין בו עוד צורך ואפשר למכור אותו, ומלאי שאינו ניתן לשימוש ויש לחסלו.

בתכנית משרד הדואר להקים ועדות מיוחדות, שמתפקידן לבדוק את עודפי המלאי לסוגיהם הנמצאים במחסנים ולהחליט על דרכי חיסולם. בחודש אוקטובר 1962 הוחל בהפעלת התכנית והוקמו שתי ועדות, אחת בירושלים ואחת בחיפה, לחיסול מלאי מיושן ועודפים של ציוד רדיו.

2. ניהול נכסי דלא ניירי

ברשותו של משרד הדואר נמצאו בסוף שנת 1961/62 למעלה מ-200 אובייקטים שבבעלות המדינה: בתי דואר, מרכזות טלפון, תחנות שידור, מחסנים, מוסכים ומשרדים, וכן מגרשים, שעליהם סככות וצרופים, ומגרשים המיועדים לבנייה בעתיד. השווי הכולל של האובייקטים לפי מאזן הדואר ליום 31.3.1962, הסתכם ב-14,518,000 ל"י. למעלה ממחצית האובייקטים הנ"ל נרכשו על ידי הדואר בשנים 1956/57—1961/62.

משרד הדואר מחזיק בעוד כ-140 אובייקטים שכורים למטרות דומות. ההוצאות על דמי שכירות הגיעו בשנת 1961/62 ל-180,900 ל"י.

הטיפול ברכישת מגרשים והקמת מבנים

ההרחבה המתמדת של השירותים השונים, הניתנים על ידי משרד הדואר בכל רחבי הארץ, דורשת רכישת מגרשים והקמת מבנים בהיקף גדול. כדי להבטיח, שהפעולות המכוונות להרחבת השירותים ייעשו במועד הנכון, בהתאם לדרישות המקום ובהתאם לצרכים הספציפיים של השירותים הנוגעים בדבר, מן הרצוי שפעולות משרד הדואר בתחום זה יתנהלו לפי סדר עדיפויות על סמך תכניות לטווח ארוך, בשים לב להתפתחות היישובים ולאפשרויות הכספיות של השירותים.

על מחלקת המשק מוטל התפקיד לבצע את הפעולות לפי התוכניות, ועליה לדווח להנהלת משרד הדואר על התקדמות הטיפול ברכישת מגרשים ועל התקדמות הבנייה. הנהלת הדואר מצדה חייבת לדאוג לכך, שלמחלקת המשק תימסר בהקדם אינפורמציה מהשירותים על שינויים בתוכניותיהם, העלולים להשפיע על מהלך עבודתה.

בתהליך הטיפול ברכישת מגרשים ובהקמת מבנים על מחלקת המשק לבוא במגע עם כמה גורמים שמחוץ למשרד הדואר, כגון ועדת הדיור הבין-משרדית; אגף התכנון במשרד הפנים; מינהל מקרקעי ישראל; מחלקת עבודות ציבוריות. מע"צ מכינה תכניות בנייה ומבצעת תכניות אלה, או במקרה של העסקת קבלנים, מפקחת על עבודתם. תהליך, שמשתתפים בו גורמים רבים כל כך הוא, מטבע הדברים, ארוך ומסובך ודורש מהמזמין יוזמה תמידית ומגע שוטף עם הגורמים השונים כדי למנוע עיכובים והשהיות בטיפול.

בדיקת מדגם של תהליכי הטיפול ב-31 אובייקטים העלתה :

בכל המקרים שנבדקו נמשך הטיפול ברכישת מגרשים והקמת מבנים זמן רב מדי — בחלקם שבע עד תשע שנים. הטיפול הממושך הביא לכך, שיישובים מתפתחים לא קיבלו מהדואר את השירותים בהתאם לקצב התפתחותם ושגורמו הפסדים כספיים לדואר כתוצאה מעליית מחירי המגרשים והבנייה מצד אחד ומעיכוב בהפעלת השירותים מצד אחר. כן גרמה השהיית הבנייה, שציוד הנדסה, שנרכש בהתאם לתכניות הבנייה, הוחזק שנים רבות במחסנים ללא ניצול.

על סמך ניתוח תהליכי הטיפול במקרים שנבדקו הגיעה הביקורת למסקנה, שאלה הן הסיבות העיקריות, שהביאו להשהיות ברכישת המגרשים ולאיתורים בהקמת הבניינים לבתי הדואר ולמרכזות הטלפון: חוסר תיאום בין שירותי הדואר השונים בקביעת צורכיהם ובעיבוד התוכניות להקמת מבנים; חוסר שיטתיות בטיפול מחלקת המשק ברכישת מגרשים והקמת מבנים; חוסר פיקוח, אם התקדמות הטיפול היא בהתאם ללוח הזמנים, שנקבע בתכנון. במקומות מספר התחילו לטפל ברכישת מגרשים, אף כי ברור היה, שקיימים קשיים גדולים העלולים להכשיל את הרכישה. במקרים אחדים לא הקפידה מחלקת המשק במידה מספקת על הסדר הנכון במגע עם הגורמים מבחוץ הקשורים ברכישת קרקע ובבנייה, וכתוצאה מכך לא ניתנה לאי-אלה מהגורמים הנוגעים בדבר האפשרות לחוות דעתם בשלב המתאים של הטיפול. במקרים אחדים הוגש לגורמים אלה חומר בלתי בדוק או בלתי מושלם. בדרך כלל לא נקטה מחלקת המשק את הפעולות המתאימות כדי להתגבר על הפסקות ועיכובים, שחלו בטיפול מצד גורמי חוץ. להלן דוגמאות אחדות מממצאי הביקורת.

(א) הטיפול ברכישת מגרש להקמת מרכזת טלפון בנצרת התחיל בינואר 1953, ובחודש אפריל 1953 הוציעה עיריית נצרת שטח למטרה זו. באוגוסט 1953 הודיע אגף מקרקעי המדינה, שהמגרש אינו ניתן לרכישה. באוקטובר 1953 הוצע מגרש אחר על ידי העירייה והוחל הטיפול ברכישתו. הטיפול נמשך עד שנת 1956 ואז החליטה הנהלת הדואר להקים מרכזת טלפון ובית דואר במקום אחר בנצרת. באוגוסט 1956 נתבקש אגף מקרקעי המדינה על ידי מחלקת המשק לאתר מגרש מתאים בקרית הממשלה בנצרת להקמת מרכזת טלפון ובית דואר. בדצמבר 1956 קיבלה מחלקת המשק מהנהלת משרד הדואר הודעה, שבשנת 1957/58 לא תיבנה מרכזת הטלפון, והודעה ממנהל שירותי הדואר, שאין צורך בבניית בית דואר בנצרת. בהתאם לכך הודיעה מחלקת המשק למע"צ, שלא תטפל בתכנית. בנובמבר 1957 חודש הטיפול בהקמת בניין מרכזת הטלפון. בפברואר 1959 הודיע מנהל שירותי הנדסה טלפון למע"צ, שהקמת בניין מרכזת הטלפון בנצרת תיכלל בתקציב 1959/60, ובמאָרס 1959 נשלחה הודעה שנייה, שהקמת הבניין לא תיכלל באותו תקציב. למעשה ניגשו להקמת מרכזת טלפון בשנת 1960, אולם מסוף אותה שנה עד מאָרס 1962 חלה הפסקה בהשלמת הבניין. באפריל 1962 חודשה עבודת הבנייה, והקבלן התחייב לגמור את העבודה כתום 10 חודשים מ-1.4.1962. הציוד למרכזת טלפון נצרת, שנרכש כבר ב-1954, נמצא בינואר 1963 עדיין במחסני הדואר.

(ב) הטיפול ברכישת מגרש להקמת מרכזת טלפון באילת השחר התחיל במאָרס 1954, כשמחלקת המשק ביקשה מאגף מקרקעי המדינה לטפל בהעברת המגרש, שהוצע על ידי הרשות המקומית למטרה זו, לרשות הדואר. בספטמבר 1955 הודיע אגף מקרקעי המדינה,

שהתרשים שנשלח לו אינו מאפשר זיהוי השטח, והדואר נתבקש להגיש תרשים חדש בציון מפורט של גושים וחלקות; התרשים החדש הוגש לאגף מקרקעי המדינה באוקטובר 1955. בשנת 1958 הודיע אגף מקרקעי המדינה למשרד הדואר, שאין התנגדות לעלות על הקרקע. בהתחלת שנת 1959 הודיעו שירותי הנדסה טלפון למחלקת המשק, שהקמת מרכות טלפון באילת השחר אינה אקטואלית וגם לא נכללה בתכניות לעתיד הקרוב. הטיפול ברכישת המגרש נפסק בסוף שנת 1959, והציוד, שנרכש לפני 8 שנים, עוד נמצא במחסני הדואר ללא ניצול.

(ג) הטיפול ברכישת מגרש להקמת מרכות טלפון ובית דואר בראש פנה התחיל בשנת 1953. בחודש יולי 1953 הודיע מנהל שירותי הדואר, שהמגרש, שהוצע על ידי המועצה המקומית, אינו מתאים לבנייה מבחינה טופוגרפית. על אף עובדה זו נמשך הטיפול ברכישת מגרש זה. ביוני 1957 פנתה מחלקת המשק לאגף מקרקעי המדינה בבקשה לאשר, שהדואר רשאי לעלות על הקרקע. ביולי 1957 נתבקשה מע"צ להכין את תכנית הבנייה. בספטמבר 1957 הודיע מנהל מע"צ, שהשטח המוצע אינו מתאים לבנייה, כיוון שנמצא בשטח מעבר מים, וניקוז השטח יהיה כרוך בהוצאות גדולות. לפיכך היה צורך להתחיל בטיפול להשגת מגרש אחר. בשנת 1959 העמידה המועצה המקומית ראש פינה מגרש אחר לרשות הדואר, עליו הוקמה בשנת 1960 מרכות טלפון בלבד. בפברואר 1960 פנתה מועצת ראש פנה למנהל הכללי של הדואר בבקשה לקיים את ההבטחה לבניית בית דואר בראש פנה. ביולי 1961 נתבקשה מע"צ להכין תכנית לבית דואר במגרש, שעליו נבנתה מרכות הטלפון. ביולי 1962 התנגדה הלשכה המחוזית של אגף התכנון במשרד הפנים להקמת בית הדואר בגלל הצפיפות, שתיווצר במקום, ולכן בוטלה תכנית זו. ביולי 1962 העמידה המועצה המקומית לרשות הדואר מגרש אחר להקמת בית דואר. בנובמבר 1962 נתבקשה מע"צ להכין את תכנית הבנייה.

(ד) בשנת 1957 התחיל הטיפול ברכישת מגרש להקמת מרכות טלפון במירון. בשנת 1958 נתקבל אישור מאגף מקרקעי המדינה לעלות על הקרקע. בשנת 1959, לאחר הכנת מפות מדידה, התברר, שהלשכה המחוזית של אגף התכנון במשרד הפנים מתנגדת לייעוד המגרש, הואיל ולפי תכנית בניין ערים מיועד המקום, שהוצע להקמת מרכות טלפון, לכביש הגישה היחיד למושב מירון. בשנת 1960 חודש הטיפול באיתור מגרש מתאים, ועד תאריך הביקורת לא נגמר הטיפול.

הפיקוח על התקדמות הבנייה

לשם פיקוח על התקדמות הבנייה צריכה מחלקת המשק לקבל ממע"צ דו"חות חודשיים על מהלך העבודה. נקבע, שדו"חות אלה נתקבלו באיחורים ניכרים. מחלקת המשק לא עמדה במידה מספקת על הגשת הדו"חות במועד, והדיווח של מחלקת המשק להנהלת משרד הדואר לא נתן תמונה שלמה ועדכנית של המצב. מחלקת המשק גם לא פיקחה במידה מספקת על ידי ביקורים במקום על התקדמות הבנייה בהתאם ללוח הזמנים, שנקבע בחוזה בין מע"צ לבין הקבלנים.

רישום האובייקטים

מנהל מחלקת המשק כממונה על הנהלת מקרקעי המדינה שברשותו של משרד הדואר חייב לערוך בעד כל אחד ממקרקעים אלה גליון, בו יירשמו פרטים, כפי שנדרש בתקנות

נכסי המדינה (מקרקעים), תשי"ב—1952. הביקורת העלתה, שמחלקת המשק לא ערכה גליונות מקרקעים בצורה הדרושה, אלא הסתפקה בעריכת רשימות שוטפות של האובייקטים, שנרכשו על ידי משרד הדואר מדי שנה בשנה, כשלכל אובייקט שורה אחת ברשימה. רשימות אלה אינן כוללות נתונים בנוגע לרישום הנכסים על שם המדינה בספרי האחוזה. אובייקטים, שנרכשו או הוקמו במשך השנה, נרשמו רק בסוף השנה, ונקבעו מקרים, בהם נרשמו מבנים רק שנים מספר אחרי הקמתם. אובייקטים אחדים נרשמו פעמיים, פעם בתור מגרש ופעם בתור מבנה, שהוקם על אותו המגרש.

טלפונים ציבוריים

רשת הטלפונים הציבוריים בארץ (הנקראים "טלפונים ציבוריים גובים") מנתה, עד לסוף 1962, כ-688 מכשירים, מהם 176 במחוז ירושלים והדרום, 318 במחוז תל אביב והמרכז ו-194 במחוז חיפה והצפון. נוסף על כך העמיד משרד הדואר לשירות הציבור, באותה שנה, גם 102 טלפונים הנמצאים בבתי הדואר (הנקראים "טלפונים שבפיקוח").

ההכנסות מתשלומים בעד שיחות בטלפונים, משני הסוגים, הסתכמו בשנת הכספים 1961/62 ב-610,200 ל"י, בממוצע שנתי לכל מכשיר — 773 ל"י.

השירות לציבור

(א) מתוך המספר הכולל של "טלפונים ציבוריים גובים" הותקנו במשך שלוש השנים האחרונות כ-300 מכשירים חדשים. הגידול במספר האוכלוסייה וההתפתחות במשק המדינה דורשים הרחבת רשת הטלפונים הציבוריים בקצב מזורז יותר, אולם לפי הסברי משרד הדואר מנעו מגבלות התקציב וחוסר ציוד מתאים מלמלא אחרי דרישה זו.

מן הראוי היה, שנוכח הקשיים במילוי כל הדרישות להתקנת טלפונים ציבוריים יקבע משרד הדואר קווים מנחים לקביעת עדיפויות בהתקנת טלפונים ציבוריים. הביקורת העלתה, שהחלטות בעניין זה מתקבלות על פי רוב ממקרה למקרה על ידי מנהלי המדורים בשלושת המחוזות, בלי שניתנו להם הנחיות לשיקול דעתם.

(ב) בטלפונים הציבוריים ניתן להשתמש, לפי דגם המכשיר, בהשלשת אסימונים מיוחדים או בהשלשת מטבעות. אסימונים נמכרים בבתי הדואר ובבתי עסק סמוכים למקום המכשיר. 310 מכשירים לשיחות מקומיות הותקנו לשימוש באסימונים בלבד; ב-378 מכשירים, שנועדו לשיחות מקומיות ובין-עירוניות, אפשר להשתמש הן באסימונים והן במטבעות.

על יד המכשירים מוצבים "שלטי הוראה" להדרכת הקהל בשימוש בהם. בשלטי ההוראה מודפס: "המקום הקרוב ביותר לרכישת אסימונים הוא...". בחלק גדול משלטי ההוראה חסר ציון המקום הסמוך למכשיר, שבו אפשר להשיג אסימונים, ואפילו ליד מכשירים, שבהם ניתן להשתמש רק באסימונים. כמו כן נקבע, שבמקומות רבים אין להשיג אסימונים אלא בבתי עסק, הפתוחים בשעות עבודה הרגילות בלבד, ושבמקרים אחדים אין בכלל מקום למכירת אסימונים בקרבת הטלפון הציבורי.

(ג) מחירי השיחות העירוניות בטלפונים הציבוריים הועלו, מאז האחד בדצמבר 1961, מ-10 אגורות ל-15 אגורות, וגם דמי השימוש בטלפונים ציבוריים לשיחה בין-עירונית

הועלו מ-10 אגורות ל-15 אגורות נוסף על המחיר המקובל לשיחה בין-עירונית. בהתאם למרחק ולמשך השיחה.

השינויים במחירי השיחות לא חייבו הכנסת שינויים טכניים באותם מכשירי טלפון, שאפשר להשתמש בהם רק באסימונים, כיוון שמחירי האסימונים הותאמו לתעריפי השיחות. אולם מכשירים, שאותם ניתן להפעיל גם במטבעות, טעונים התאמה למחירים החדשים כך שהפעלתם במטבעות תהיה אפשרית רק עם השלשת 15 אגורות.

הביקורת העלתה, שבמחוז תל אביב והמרכז הוצגו אמנם הודעות ליד המכשירים על העלאת מחירי השיחות, אולם המכשירים לא הותאמו למחירים החדשים, והם ניתנו גם הלאה לשימוש על ידי השלשת שתי מטבעות בנות 50 פרוטות כל אחת. במחוז ירושלים והדרום ובמחוז חיפה והצפון הותאמו המכשירים לשימוש בשתי מטבעות בנות 10 אגורות כל אחת. נתוהוה אפוא מצב, שבמחוז תל אביב והמרכז אפשר היה להפעיל את המכשירים, במשך כשנה מאז שינוי המחירים, בפחות מהמחיר הקבוע, וביתר חלקי הארץ היה צורך לשלשל יותר מהמחיר, שנקבע בתקנות.

בסוף שנת 1962 הותקנו גם המכשירים במחוז תל אביב והמרכז לשימוש בשתי מטבעות בנות 10 אגורות. במידה, שאין אפשרות להשתמש באסימונים, נאלצים אפוא כעת לשלשל 2 מטבעות בנות 10 אגורות כל אחת. משרד הדואר מסביר את אי-התאמת המכשירים למחירים, שנקבעו בתקנות, בקשיים טכניים, ולדעתו די בזה שהקהל יכול להשתמש במכשירים גם באמצעות אסימונים, שמחירם 15 אגורות.

לדעת הביקורת, כל עוד התקנות קובעות מחיר מסוים, שעל הקהל לשלם בעד שיחות במכשירי טלפון, שהועמדו לרשותו, מן הדין, שמכשירים אלה יהיו מותאמים לדרישות החוקיות. אף במקום, בו להלכה ניתן להשתמש במכשירים באסימונים, שמחירם הותאם לתעריף החוקי, לא די בכך, במיוחד נוכח הקשיים, שיש ברכישת אסימונים בשעת הצורך, בגלל המגבלות במקומות ובשעות, בהם נמכרים האסימונים. אין להעמיד את הציבור בפני הצורך לשלשל מטבעות בערך העולה על המחיר הקבוע, ויהיה זה צורך אלטרנטיבי בלבד.

ניהול כספים

(א) האמצעי העיקרי, אותו נוקט משרד הדואר לשם פיקוח על הרקת הכספים המצטברים במכשירי הטלפונים הציבוריים הוא, שהקופות מורקות במעמד שני עובדים והכסף מוכנס לתוך שקית, הנסגרת בחותם עופרת ומסומנת במספר המכשיר. השקיות נמסרות למנהל סניף הדואר שבאיזור, והוא סופר את המטבעות והאסימונים, ורושם את הפרטים בדו"ח מיוחד, שעליו צריכים לחתום שני המריקים.

בדיקה מסורגת של כ-100 דו"חות, שנערכה בכל אחד משלושת המחוזות בחודשים אוגוסט-נובמבר 1962, העלתה:

במחוז ירושלים והדרום — רק 40% מהדו"חות נשאו חתימות שני המריקים; 20% מהדו"חות נשאו חתימה אחת; ו-40% היו ללא כל חתימה.

במחוז תל אביב והמרכז — 36% מהדו"חות היו חתומים בידי שני המריקים; 30% מהדו"חות נשאו חתימה אחת; ו-34% מהדו"חות לא היו חתומים כלל.

במחוז חיפה והצפון — 39% מהדו"חות נשאו חתימות שני המריקים; 23% נשאו חתימה אחת בלבד; ו-38% היו ללא כל חתימות.

(ב) משרד הדואר הורה בשנת 1961, שבכל אחד משלושת המחוזות תנוהל כרטסת מיוחדת, ובה כרטיס לכל טלפון ציבורי. בכרטיסים יירשמו מצד אחד החיובים בעד שיחות הקהל, ומצד אחר ההכנסות בפועל. מטרת הכרטסת הזאת הייתה לאפשר עריכת בדיקות מסורגות מזמן לזמן להשוואת סכום הכספים, שהורקו ממכשיר מסוים, אל החיובים, שנרשמו בכרטיס של אותו מכשיר. השוואה זו הייתה מאפשרת לעמוד בעוד מועד גם על מקרים של פגמים טכניים או שימוש לרעה במכשיר. הביקורת, שנערכה ביולי 1962, העלתה, שבמחוז ירושלים והדרום לא הונהגה כרטסת. במחוז תל אביב והמרכז ובמחוז חיפה והצפון הונהגו כרטיסיות; בכרטיסים רבים נמצאו הפרשים ניכרים בין החיובים להכנסות; במקרים אלה לא נערכה בדיקה במשך זמן ארוך כדי לקבוע את סיבת ההפרשים.

(ג) מחלקת הכספים והחשבונות של משרד הדואר מקבלת באמצעות יחידת המיכון, אחת לחודשיים, את חשבון השיחות, שהתנהלו דרך המכשירים, ובהתאם לכך היא מחייבת את החשבון של כל מחוז ומחוז; מצד אחר היא מזכה את חשבונות המחוזות בסכומי הכסף, שנתקבלו בעד שיחות הקהל.

הביקורת העלתה, שיחידת המיכון מחשבת את השיחות מ"טלפונים ציבוריים גובים" לפי התעריפים של שיחות מטלפונים פרטיים, שהם נמוכים יותר מהסכומים, שהקהל משלם בטלפונים ציבוריים. לגבי טלפונים שבבתי הדואר, המיועדים לשיחות רשמיות של המשרד ושהועמדו גם לשירות הציבור, העלתה הביקורת, שאמנם סכומי ההכנסה משיחות הקהל נרשמים לזכות החשבונות של טלפונים ציבוריים בכל מחוז, ואילו החיובים בעד שיחות אלו של הקהל אינם נרשמים בחשבונות של המחוזות, כי אם בחשבונות ההוצאות התקציביות של הדואר.

לשם קבלת תמונה כוללת על הפעולות הכספיות הכרוכות בשירות הטלפונים הציבוריים ערכה הביקורת את הטבלה דלהלן, המראה את החיובים וההכנסות בשנת הכספים 1961/62.

חיובים והכנסות מטלפונים ציבוריים

בשנת 1961/62

פרטים	מחוז ירושלים והדרום	מחוז תל אביב והמרכז	מחוז חיפה והצפון	ס"ה
הכנסות שנתקבלו חיובים לפי חשבונות המיכון	57,063 66,621 113,684	268,542 383,680 652,222	180,166 159,901 339,067	557,831 610,202 1,168,033
עודף (+) או גרעון (-) לפי ספרי הדואר	9,558 (+)	115,138 (+)	20,265 (-)	104,431 (+)
חיובים נוספים לפי חישובי הביקורת	21,803	149,252	63,773	234,828 *
חסר בהכנסות	12,245	34,114	84,038	130,397

* הסכום של 234,828 ל"י מורכב מ-185,006 ל"י, שהוא ההפרש בין המחירים של שיחות מטלפונים ציבוריים, כפי שנמסרו על ידי יחידות המיכון, לבין המחירים של שיחות מטלפונים פרטיים, ומסך 96,822 ל"י, שנתקבל מהקהל בעד שיחות מטלפונים בבתי הדואר, שלגביהן לא נרשמו חיובים.

מהטבלה הנ"ל מתברר, שבאיזור חיפה והצפון התגלה חסר בסך 20.265 ל"י, שאין למשרד הדואר הסברים עליו. לאחר הוספת החיובים על ידי הביקורת נקבע, שבשלושת המחוזות מסתכם החסר ב-130.397 ל"י — סכום המגיע ליותר מ-20% מההכנסה הכוללת מטלפונים ציבוריים בשנת הכספים 1961/62.

כתוצאה מהליקויים ברישום השיחות, שהתנהלו מטלפונים ציבוריים, אין חשבונות הדואר משקפים נכונה את התוצאות הכספיות של שירותי הטלפון הציבוריים ואינם מאפשרים להנהלת הדואר להיוודע אם אמנם נתקבלו מלוא ההכנסות בעד שיחות הקהל מטלפונים אלה. מן הראוי, שמשרד הדואר ינקוט צעדים לבירור גורמי ההפרשים, שעליהם הצביעה הביקורת, ויעשה להבטחת סדרי רישום מדויקים ופיקוח יעיל על הפעלת הטלפונים הציבוריים.

תיקון ליקויים

הרכוש הקבוע ליום 31 במארס 1961

דו"ח שנתי 12, עמ' 215

מאז הספירה הפיסית האחרונה של הרכוש הקבוע של הדואר, שנערכה בסוף שנת הכספים 1954/55, נרשם הרכוש הקבוע בספרים רישום פנקסי בלבד: כל שנה הוגדל הרכוש בסכומי ההשקעה החדשה ונוכה הפחת. מבקר המדינה הצביע על הצורך בעדכון הספירה הפיסית של הרכוש.

בחודש אפריל 1962 התחיל משרד הדואר בביצוע פעולות הספירה לשם הערכת הרכוש. לצורך רישום הרכוש בספרים הוקמה בחודש ינואר 1963 ועדה, בהשתתפות באי כוח השירותים השונים שבמשרד, הנהלת המשק והנהלת הכספים והחשבונות.

הטיפול בכספים בבתי הדואר

דו"ח שנתי 12, עמ' 215

ביקורת ב-47 מתוך כ-120 בתי דואר העלתה: בקופות האשנבאים ובקופות הראשיות הוחזקו סכומי כסף, שעלו במידה ניכרת על הסכומים, שהחזקתם מורשית על פי ההוראות הקיימות, וגם על הסכומים, הדרושים למעשה לצורכי הפעולות השוטפות; הסכומים, שהחזקתם מורשית על פי ההוראות, היו קטנים ביחס להיקף הכספי של הפעולות השוטפות; בקופות אשנבים נשארו כספים לאחר שעות העבודה; בניגוד להוראות הועברו כספים מאשנבאי לאשנבאי, והעברת כספים מאשנבאים לרכזי הכספים לא לוותה לעתים טופס העברה; בבתי דואר אחדים נתגלו ליקויים בהסדרי השמירה על הכספים המוחזקים בקופות; בכמה בתי דואר לא ערכו האשנבאים מאזני קופה יומיים; לא היה בידי האשנבאים קובץ, המרכז את ההוראות, שהוצאו במשך השנים, שהיה מאפשר להם, בתנאי עומס עבודתם, למצוא בקלות את ההנחיות הדרושות להם.

הנהלת שירותי הדואר הוציאה הוראות נוהל בתחומים, שבהם נקבעו הליקויים, והפעילה פיקוח על מילוין. ביקורת חוזרת ב-13 בתי דואר בחלקים שונים של הארץ העלתה,

שרוב הליקויים תוקנו. במספר בתי דואר עדיין הוחזקו בקופות הראשיות ובקופות עזר של האשנבאים סכומים העולים על אלה, שנקבעו בהוראות החדשות, ולא הוקפד על עריכת מאזני קופה יומיים. במסגרת הוצאה כללית של הוראות הקבע במשרד הדואר יצא קובץ, המכיל את ההוראות לאשנבאים בדבר סדרי הטיפול בכספים.

בנק הדואר

דו"ח שנתי 12, עמ' 219

העברת כספים

לשם העברת כספים במוזמנים בין צדדים שאינם בעלי חשבון בבנק הדואר משתמשים בשני סוגים של המחאות: המחאות דואר והמחאות כסף. חוק בנק הדואר קובע, ששני הסוגים של העברת כספים באמצעות המחאות יופעלו על ידי בנק הדואר. למעשה הפעיל הבנק את שירות המחאות הדואר בלבד, ואילו שירות המחאות הכסף, שהופעל על ידי משרד הדואר עוד לפני הקמת בנק הדואר, לא הועבר לידי הבנק.

שירות המחאות הכסף עומד לעבור לידי בנק הדואר החל מ-1.4.1963; ההכנות לכך כבר נעשות.

רישום עסקאות בנק הדואר והפיקוח עליהן

נקבעו ליקויים בפיקוח על רישום עסקאות בנק הדואר, המבוצעות על ידי האשנבאים בבתי הדואר, ובדיווח על עסקאות אלה אל הנהלת החשבונות של משרד הדואר, בה מתנהל החשבון המרכזי של בנק הדואר. הוצבע על פיגורים בהתאמות בין הרישומים בבנק הדואר לבין אלה שבהנהלת החשבונות במשרד הדואר.

הונהגו הסדרים הבאים להבטיח פיקוח על נכונות הרישום של פעולות בנק הדואר ודיווח נאות על העסקאות. הפיגורים בהתאמת החשבונות חוסלו, וההתאמות נעשות במועדיהן.